

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля

Юрій БІДЗІЛЯ

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КЛАСАХ
ІЗ МОВАМИ НАВЧАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН**

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни **«Методика викладання української мови в класах із мовами навчання національних меншин»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.01 Середня освіта (Українська мова і література)** освітньої програми **«Українська мова і література»**.

Розробник: *Галас Алла Михайлівна*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української мови**
Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією філологічного факультету
Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	перший	перший
Кількість модулів – 1	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	2-й	2-й
	Лекції	
	16 год.	4 год.
	Практичні, семінарські	
	14 год.	4 год.
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні	
	–	–
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота	
	60 год.	82 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Методика викладання української мови в класах із мовами навчання національних меншин**» є засвоєння здобувачами основних понять методики викладання української мови в класах (групах) із навчанням мовами національних спільнот; оволодіння теоретичними знаннями про лінгводидактичні основи викладання української мови (зміст і обсяг навчання, підходи, принципи, методи, прийоми, засоби навчання) як нерідної; формування методичної компетентності застосовувати набуті теоретичні знання в практичній педагогічній діяльності.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Здатність розв'язувати складні завдання й проблеми в процесі професійної діяльності в галузі освіти та науки (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, методики викладання) або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій; здатність розв'язувати проблеми в умовах, що характеризуються невизначеністю та потребують нових стратегічних підходів, здатність працювати в команді та продовжувати навчання з високим ступенем автономії, здатність до критичного мислення (ІК).

Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 2).

Уміння застосовувати отримані знання на практиці (ЗК 3).

Здатність визначати, формулювати та розв'язувати проблеми (ЗК 4).

Здатність формувати нові ідеї (креативність) (ЗК 5).

Здатність до ефективної комунікативної діяльності та міжособистісної взаємодії в професійній сфері (ЗК 6).

Готовність до безперервного навчання та оволодіння сучасними знаннями (ЗК 9).

Здатність публічно презентувати результати роботи, висловлювати та обґрунтовувати власну думку (ЗК 11).

Здатність до формування світогляду, розуміння принципів розвитку суспільства (ЗК 12).

Уміння адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності (ЗК 13).

Теоретична і практична готовність до викладання української мови та літератури; уміння здобувати, аналізувати, узагальнювати й використовувати інформацію в навчальному процесі (ФК 1).

Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень (ФК 4).

Здатність чітко й виразно висловлювати думку, використовувати знання законів техніки мовлення: правильна постановка дихання, розвиток голосу, чітка та зрозуміла дикція, нормативна орфоепія (ФК 5).

Здатність до ефективної й компетентної участі в різних формах навчально-педагогічної (батьківські збори, педради, професійні спільноти вчителів української мови та літератури) та наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) у галузі філології (ФК 7).

Готовність до творчого пошуку, саморозвитку, креативності, засвоєння і впровадження нових інформаційних технологій у науковій та педагогічній діяльності (ФК 8).

Здатність до розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із різних наук (ФК 10).

Уміння організовувати навчально-виховний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості учнів чи студентів (ФК 11).

Готовність вивчати й упроваджувати у власну педагогічну й наукову діяльність передовий досвід відомих науковців та вчителів-практиків (ФК 12).

Здатність забезпечувати ефективну комунікацію під час освітнього процесу (ФК 13).

Здатність виконувати професійну діяльність відповідно до стандартів якості (ФК 14).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Методика викладання української мови в класах із мовами навчання національних меншин**» є опанування навчальної дисципліни освітньої програми:

ОК 5 Методика викладання мовознавчих дисциплін у закладах освіти.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Українська мова та література**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови та літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у різних комунікативних ситуаціях, мовний дискурс художньої літератури, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні.	РН 1
Здатний оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.	РН 2
Виявляє належний рівень володіння державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; здатний презентувати результати своїх досліджень.	РН 3
Цінує різноманіття та мультикультурність світу й здатний керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу та співробітництва.	РН 5
Застосовує поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації.	РН 11
Уміє використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних завдань і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.	РН 20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Методика викладання української мови в класах із мовами навчання національних меншин**»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Знати новітні лігводидактичні засади навчання української мови, типи мовних норм і тенденції їх розвитку; усвідомлювати необхідність нормативного літературного мовлення в різних сферах спілкування.	РН 1

Вміти добирати і використовувати мовні одиниці в різних комунікативних ситуаціях, демонструвати високий рівень мовнокомунікативної компетентності. Володіти нормами професійного дидактичного мовлення. Знати історію становлення української соціокультурної системи, місце і роль духовних надбань українського народу в розбудові національної і світової культури.	
Виявляти готовність до самовизначення, саморегуляції і саморефлексії у навчальній та науково-професійній діяльності, планувати стратегію саморозвитку і вдосконалення професійних та особистісних компетентностей, усвідомлювати актуальність концепції навчання протягом життя (lifelong learning) і реалізовувати власну стратегію розвитку.	PH 2
Уміти ініціювати й організовувати навчально-методичне дослідження, презентувати результати своїх напрацювань у письмовій та усній формах державною мовою.	PH 3
Усвідомлювати унікальність і самобутність кожної національної культури, цінність етнокультурного розмаїття світу, дотримуватися у своїй професійній діяльності засад правової рівності національних культур, міжетнічної толерантності, поважати представників інших культур і свою національну самобутність, виховувати повагу до державної мови і сприяти розвитку рідної мови учнів, вміти вести міжкультурний діалог.	PH 5
Застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації і впроваджувати новітні практики викладання української мови у професійній освітній діяльності.	PH 11
Знати зміст законодавчих документів, інструктивно-методичних, рекомендаційних матеріалів стосовно питань освітнього процесу в Україні, трансформації сучасної шкільної освіти, особливостей викладання предметів мовно-літературної галузі, знати лінгводидактичні основи викладання української мови в закладах освіти із навчанням мовами національних меншин; володіти традиційними і новітніми підходами, методами, прийомами навчання української мови як нерідної, вміти критично оцінювати здобутки в методиці викладання української мови як нерідної, узагальнювати й аналізувати наукові, лінгводидактичні, методичні та інші джерела, формулювати й аргументовано доводити свою концепцію.	PH 20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «**Методика викладання української мови в класах із мовами навчання національних меншин**» є: іспит, модульна контрольна робота, оцінювання усних відповідей на практичних заняттях, колоквиум, письмові роботи, виконання тестових завдань на сайті електронного навчання; опрацювання чинних програм і

шкільних підручників з української мови для учнів закладів загальної середньої освіти із навчанням мовами національних спільнот; опрацювання наукової і лінгводидактичної літератури (реферування, анотування, укладання термінологічних словників); виконання індивідуальних завдань (створення сучасного навчально-методичного забезпечення для здійснення освітнього процесу, підготовка і презентація фрагментів уроків, підготовка відеопрезентацій); моделювання педагогічних ситуацій, ситуативно-рольові ігри, спостереження за професійною діяльністю вчителів, аналіз власних спостережень.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: спостереження за навчальною діяльністю здобувача, групове та індивідуальне опитування; контрольна (самостійна) робота; виконання практичних завдань та вправ; робота на сайті електронного навчання; перевірка обсягу й змісту опрацьованих наукових, науково-методичних джерел, програм і підручників; підготовка презентаційних матеріалів, рефератів, повідомлень; участь у вирішенні проблемних професійно ситуативних завдань; перевірка індивідуальних пошуково-творчих завдань.

Форма модульного контролю: письмова (тести, відповіді на теоретичні питання, виконання ситуативно-проблемних завдань).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота															Модульна контроль на робота	сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
4	3	3	3	4	4	4	3	3	3	3	3	4	3	3	50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни «Методика викладання української мови в класах із мовами навчання національних меншин»

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	7	21
Опрацювання наукових, науково-методичних джерел	3	6
Презентація проєктів	2	5
Робота з програмами і шкільними підручниками з української мови	2	8
Навчання на онлайн-курсі «Викладання української в класах із навчанням мовами національних меншин» Режим доступу:		10

https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:Learning_Together+1+2021/about		
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «**Методика викладання української мови в класах із мовами навчання національних меншин**» проводиться один раз на семестр, згідно з розкладом модульних контролів, визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі, які виконали всі види практичних завдань. До початку модульної контрольної роботи здобувачі повинні мати поточні підсумкові бали за практичні заняття та самостійну роботу. Максимальна кількість балів, одержаних під час модульної контрольної роботи, становить 50 балів.

Виконання модульної контрольної роботи передбачає надання відповідей на тести та теоретичні питання, виконання практичних завдань. Робота складається з 20 тестів, двох теоретичних питань, двох проблемно-ситуативних завдань.

Перескладання підсумкового модульного контролю здобувачами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються.

Якщо здобувач набрав 60 і більше балів, то екзамен може бути виставлений за результатами поточного оцінювання та модульного контролю на момент оголошення результатів. У разі, якщо здобувач бажає поліпшити свою оцінку, він складає екзамен за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модульна контрольна робота	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Тести	20	20
Теоретичне питання	2	20
Проблемне завдання (пізнавально-пошукове питання)	2	10
Разом		50

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
А	Відмінно	Зараховано	90–100
В	Добре		82–89

C	Добре		74–81
D	Задовільно		64–73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

За результатами модульного контролю визначається підсумкова рейтингова оцінка. Оцінка за екзамен визначається залежно від рейтингового балу. Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач, – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт. Здобуті бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою.

Оцінку «**відмінно**» (90–100 балів, А) заслуговує здобувач, який усебічно, системно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений із додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

Оцінку «**добре**» (82–89 балів, В) заслуговує здобувач, який повністю опанував навчально-програмовий матеріал і вільно (самостійно) володіє ним, застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку «**добре**» (74–81 бал, С) заслуговує здобувач, який у цілому роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку «**задовільно**» (64–73 бали, D) заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його в майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «**задовільно**» (60–63 бали, E) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його в майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «незадовільно» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачеві, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінка «незадовільно» (35 балів, F) виставляється здобувачеві, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення цієї дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

До складання іспиту допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і яким зараховано всі види робіт за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова рейтингова оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний поліпшити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. Інакше здобувач не допускається до складання іспиту і в нього виникає академічна заборгованість.

Іспит із навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не скласти, якщо він успішно пройшов усі модульні контролі та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, іспит складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на іспиті рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання іспиту оцінка не може бути менша за підсумкову оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Іспит проходить в усній формі. На іспит виносяться теоретичні питання, практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на іспиті здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за іспит заноситься у відомість обліку успішності.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні питання методики викладання української мови як нерідної.

Предмет, завдання і мета навчальної дисципліни «Методика викладання української мови в класах із мовами навчання національних меншин». Відомості з історії становлення методики викладання української мови як нерідної. Зв'язок методики викладання української мови з іншими науками – педагогікою (дидактикою), психологією (загальною, віковою, педагогічною, соціальною), мовознавством, психолінгвістикою, контрастивною лінгвістикою, лінгвістикою тексту, комунікативною лінгвістикою, риторикою, лінгводидактикою, українознавством, етнокультурологією, лінгвокультурологією, етнопедогогікою, етнопсихологією, соціолінгвістикою). Проблемні аспекти викладання української мови в закладах загальної середньої освіти України з навчанням мовами національних меншин (спільнот).

Тема 2. Українська мова як державна мова, мова міжнаціонального спілкування.

Значення вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти з мовами навчання національних спільнот. Засади державної мови в освітньому процесі. Мовна свідомість. Поняття «мовна картина світу». Мовна поведінка. Мовний вплив. Мовна стійкість. Зміст поняття «рідна мова». Мовне середовище. Мовне оточення. Поняття

білінгвізму і диглосії. Характеристика білінгвізму за різними критеріями. Типи білінгвізму. Навчальна двомовність. Практика багатомовної освіти.

Тема 3. *Засади навчання української мови як нерідної.* Загальнодидактичні, педагогічні і психологічні основи навчання української мови як нерідної. Лінгвістичні, соціолінгвістичні і лінгвокультурологічні основи навчання мови. Мета навчання української мови в закладах загальної середньої освіти з викладанням мовами національних меншин (спільнот). Загальнодидактичні і спеціальні методичні принципи навчання української мови як нерідної. Принципи комунікативності, функціональності, етапності та концентричності, усної основи навчання, ситуативно-тематичної організації мовного матеріалу; опори на рідну мову учнів (транспозиція, інтерференція). Сучасні принципи методики навчання української мови як нерідної.

Тема 4. *Підходи до навчання української мови як нерідної.* Типологія підходів до навчання мови як нерідної. Підходи лінгвістичні (структурний, лексичний, соціокультурний), дидактичні (особистісно орієнтований, дедуктивний, індуктивний), психологічні (глобальний, гуманістичний, когнітивний). Інтегровані підходи до вивчення української мови як нерідної: комунікативно-діяльнісний підхід, технологія навчання у співпраці (коопероване навчання).

Тема 5. *Методи навчання української мови як нерідної.* Критерії відбору методу навчання. Характеристика традиційних методів навчання мови як нерідної. Методи прямі (натуральний, прямий, аудіовізуальний, аудіолінгвальний). Методи свідомі (граматико-перекладний, свідомо-практичний, свідомо-зіставний, програмований). Методи комбіновані (комунікативний, активний, репродуктивно-креативний, інтегральний). Методи інтенсивні (сугестопедичний, метод активації, емоційно-смысловий, ритмопедія, гіпнопедія). Рецептний метод навчання мови. Місце і роль імітативного методу навчання мови. Інноваційні методи навчання мови як нерідної. Інтеграція методів навчання. Прийоми навчання української мови як нерідної.

Тема 6. *Зміст навчання української мови як нерідної.* Структурні компоненти змісту навчання. Процесуальний і предметний зміст навчання. Формування комунікативної компетенції як кінцевий результат засвоєння змісту навчання. Зв'язок комунікативної компетенції з лінгвістичною, соціолінгвістичною, прагматичною компетенціями. Ключові компоненти процесу пізнання дійсності: знання фонетичні, лексичні, граматичні, країнознавчі. Формування в учнів раціональних прийомів роботи з навчальним матеріалом. Формування мовленнєвих навичок і мовленнєвих умінь. Види мовленнєвої діяльності і мовленнєві стратегії. Основні і допоміжні види мовленнєвої діяльності. Принципи відбору змісту навчання української мови.

Тема 7. *Урок української мови в класах із навчанням мовами національних меншин.* Специфіка уроку української мови як нерідної. Основні ознаки уроку: мовленнєва спрямованість; функціональність; ситуативність; індивідуалізація процесу навчання; мотивація. Вимоги до уроку української мови як нерідної. Психологічні особливості уроку. Система уроків української мови як нерідної. Типологія уроків. Композиція уроку української мови як нерідної. Планування уроку. Педагогічна взаємодія на уроці української мови. Дидактичне мовлення викладача як засіб педагогічної взаємодії. Співвідношення на уроці української і рідної мови учнів. Способи фіксації і виправлення помилок у мовленні учнів.

Тема 8. *Засоби навчання української мови як нерідної.* Диференціація засобів навчання. Підручник як основний засіб навчання; навчальна програма для учнів; робочий зошит; зошит-посібник; зошит із друкованою основою; інтелект-карта; додаткові посібники (збірник вправ, книга для читання, довідник, енциклопедія). Лексикографічні засоби навчання. Двомовні, одномовні (тлумачні), спеціальні словники. Візуальні, аудіативні та аудіовізуальні засоби навчання. Електронний підручник. Онлайн-словники. Аудіоблоги. Подкасти. Відеоуроки. Освітні онлайн-платформи.

Методичний кейс викладача української мови як нерідної. Нормативно-правові документи. Організаційно-інструктивні матеріали. Наукова, методична, довідкова література. Психолого-педагогічна література для вчителя. Засоби навчання. Підручник як керівництво в роботі викладача. Навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності. Застосування мережі Інтернет у навчанні української мови. Онлайн-бібліотека. Освітні платформи.

Типологія підручників з української мови для учнів закладів загальної освіти з мовами навчання національних меншин: перекладно-граматичний, аудіовізуальний, аудіолінгвальний, свідомо-практичний, комунікативний. Типологія вправ. Види вправ залежно від виду мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), форми мовлення (усне, письмове), аспекту мови (фонетичний, лексичний, граматичний).

Тема 9. *Форми навчання української мови як нерідної.* Індивідуальні, колективні, організаційні форми навчання. Позакласна робота з української мови. Значення і принципи позакласної роботи. Зміст, форми і види позакласної роботи. Мовне середовище і його роль в оволодінні українською мовою, оптимізація й організація мовного середовища.

Тема 10. *Методика формування української фонетичної компетентності.*

Фонетична навичка як основний компонент фонетичної компетентності. Формування слуховимовних навичок. Прийоми навчання вимови голосних і приголосних звуків. Принципи роботи над вимовою. Етапи формування фонетичної компетентності. Вправи і завдання для формування фонетичної компетентності. Виявлення причин вимовних помилок і робота з усунення цих помилок. Методика навчання наголошування слів й інтонування.

Тема 11. *Методика навчання аудіювання.* Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності. Розвиток умінь слухати і розуміти співрозмовника в діалогічному мовленні, умінь слухати і розуміти усне монологічне мовлення на різні теми. Усунення труднощів аудіювання. Вправи при аудіюванні на розрізнення і впізнавання мовних одиниць, на розвиток механізмів аудіювання. Способи перевірки розуміння учнями прослуханого тексту. Вимоги до мовлення викладача: достатня гучність, чіткість, темп мовлення.

Тема 12. *Методика навчання української лексики і фраземіки.* Поняття лексичного мінімуму. Активний словник. Пасивний словник. Потенційний словник. Обсяг лексичного матеріалу на різних етапах навчання. Принципи відбору й організації лексичного матеріалу для оволодіння українською мовою на різних рівнях: статистичні, методичні, лінгвістичні. Лексичні труднощі при вивченні української мови. Завдання навчання лексики на різних етапах. Стадії роботи над словом. Способи семантизації слів на різних етапах навчання і залежно від інших навчальних умов. Типи лексичних вправ. Методика закріплення й активізації лексичного матеріалу. Особливості опрацювання безеквівалентної лексики. Лінгвістичні основи навчання української фраземіки. Зіставний аналіз української фраземіки і фраземіки рідної мови учнів. Фразеологічний мінімум для учнів різних вікових категорій. Прийоми семантизації фразем української мови. Система

завдань і вправ для формування вмінь і навичок використання фразеологічних одиниць у мовній практиці учнів.

Тема 13. Методика навчання граматики української мови. Місце граматики у системі навчання української мови як нерідної. Поняття навчального граматичного матеріалу. Реалізація принципу свідомості у навчанні граматики. Основні принципи організації і представлення граматичного матеріалу. Зв'язок навчання граматики і лексики. Взаємозв'язок навчання граматики з відібраними навчальними темами і ситуаціями. Послідовність уведення граматичного матеріалу. Лінгвістичні і методичні труднощі у засвоєнні відомостей про частини мови. Порядок уведення відомостей про синтаксичні одиниці і способи синтаксичного зв'язку. Особливості вивчення граматичних явищ української мови з урахуванням граматики рідної мови учнів. Подолання граматичної інтерференції. Прийоми роботи з навчальним граматичним матеріалом. Вправи з граматичною спрямованістю. Особливості формування граматичної компетентності.

Тема 14. Методика навчання української орфографії і пунктуації. Засвоєння учнями принципів українського правопису. Формування і вдосконалення орфографічної компетентності у процесі вивчення всіх рівнів української мови. Види і форми роботи із вдосконалення орфографічних навичок. Українська пунктуаційна система в зіставленні з пунктуаційною системою рідної мови учнів. Формування пунктуаційної компетентності.

Тема 15. Основи професійної майстерності вчителя української мови як нерідної (державної). Професійні вимоги до вчителя української мови. Педагогічна техніка вчителя. Мовнокомунікативна поведінка вчителя української мови. Майстерність педагогічного спілкування. Стиль педагогічного спілкування. Сучасні пріоритети фахової підготовки вчителя української мови до освітньої діяльності в міжкультурному освітньому середовищі. Міжкультурна компетентність. Принципи формування міжкультурної компетентності.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього				
		лк	п.з.	лаб.	інд. роб		с.р	л	п.з	лаб.
2-й семестр										

Тема 1. Загальні питання методики викладання української мови як нерідної.	6	2				4	5	1				4
Тема 2. Українська мова як державна мова, мова міжнаціонального спілкування.	3		1			2	4					4
Тема 3. Засади навчання української мови як нерідної.	4	2				2	7	1				6
Тема 4. Підходи до навчання української мови як нерідної.	4	1	1			2	4					4
Тема 5. Методи навчання української мови як нерідної.	8	2	2			4	8	1	1			6
Тема 6. Зміст навчання української мови як нерідної.	5	1				4	5	1				4
Тема 7. Урок української мови в класах із навчання мовами національних меншин.	10	2	2			6	7		1			6
Тема 8. Засоби навчання української мови як нерідної.	5		1			4	9		1			8
Тема 9. Форми навчання української мови як нерідної.	2					2	4					4
Тема 10. Методика формування української фонетичної компетентності.	4	2				2	4					4
Тема 11. Методика навчання аудіювання.	5		1			4	6					6
Тема 12. Методика навчання української лексики і фраземіки.	10	2	2			6	7		1			6
Тема 13. Методика навчання граматики української мови.	12	2	2			8	8					8
Тема 14. Методика навчання української орфографії і пунктуації.	4					4	6					6

Тема 15. Основи професійної майстерності вчителя української мови як нерідної (державної).	8		2			6	6					6
Разом за змістовим модулем	90	16	14			60	90	4	4			82
Усього годин	90	16	14			60	90	4	4			82

6.3. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З. ф.
1	Основні поняття методики навчання мови як нерідної.	2	
2	Методи навчання української мови як нерідної.	2	1
3	Урок української мови в класах із навчанням мовами національних меншин.	2	1
4	Методика навчання аудіювання.	1	
5	Підручник з української мови в сучасній освітній парадигмі.	1	1
6	Методика навчання української лексики і фраземіки.	2	1
7	Методика формування граматичної компетентності.	2	
8	Лінгводидактична компетентність викладача української мови як нерідної.	2	
	Усього годин	14	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма

1	Законодавчі та інструктивно-методичні матеріали стосовно функціонування української мови в освітній галузі і викладання української мови в закладах загальної середньої освіти.	2	2
2	Проблемні аспекти викладання української мови в закладах загальної середньої освіти України з навчанням мовами національних спільнот. Опрацювання рекомендованих джерел, анкетування, спостереження за педагогічною діяльністю вчителів української мови.	2	2
3	Сучасні принципи навчання української мови як нерідної.	2	6
4	Інтегровані підходи до вивчення української мови як нерідної.	2	4
5	Технологія впровадження визначених методів та прийомів у процес навчання української мови.	4	6
6	Навчальні стратегії. Планування стратегічного навчання.	4	4
7	Педагогічна взаємодія на уроці української мови.	2	2
8	Нестандартні уроки української мови.	4	4
9	Інтернет адаптоване навчально-методичне забезпечення вивчення української мови як нерідної.	2	4
10	Підручник з української мови в системі засобів навчання української мови як нерідної.	2	4
11	Позакласні форми роботи з української мови.	2	4
12	Методи формування фонетичної компетентності.	2	4
13	Аудіотекст як основний засіб навчання аудіювання.	2	4
14	Технологія підготовки і проведення процесу аудіювання.	2	2
14	Методика формування лексичної компетентності.	6	4
15	Лінгвометодичні засади вивчення української фраземіки.	2	2
16	Новітні технології у викладанні української мови як нерідної.	2	2
17	Комунікативні завдання в системі навчання морфології української мови.	4	4
18	Формування синтаксичної компетентності учнів на уроках української мови.	4	4
19	Методика формування правописної компетентності.	2	4
20	Лінгвометодична термінологія.	2	2

21	Формування міжкультурної комунікативної компетентності.	2	2
	Разом	60	82

Самостійна робота, крім зазначених видів робіт, передбачає неформальну освіту: навчання на онлайн-курсі «Викладання української в класах із навчанням мовами національних меншин» (розробники: Learning together, Міністерство освіти і науки України, Європейський Союз, міністерство закордонних справ Фінляндії, FCG, Edera). Режим доступу: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:Learning_Together+1+2021/about

За наявності сертифіката здобувачеві зараховуються результати навчання як окремої складової освітньої компоненти.

6.5. Індивідуальні завдання.

1. Самостійний пошук джерел, робота з матеріалами з питань педагогічної діяльності в мережі Інтернет.
2. Анотування і реферування наукових, лінгводидактичних, методичних джерел.
3. Спостереження за професійною діяльністю вчителів, навчальною діяльністю учнів, аналіз власних спостережень.
4. Підготовка навчально-методичного забезпечення уроків/занять з української мови для класів із викладанням мовами національних спільнот.
5. Планування і проведення різних видів занять з української мови для класів із викладанням мовами національних спільнот.
6. Відвідування майстер-класів, семінарів із проблем викладання української мови для учнів, які навчаються в класах/групах із мовами навчання етнічних спільнот.
7. Підготовка відеопрезентації про один з інтерактивних методів навчання української мови як нерідної.
8. Моделювання педагогічної ситуації. Аналіз проблемних питань у викладанні української мови як нерідної і дії майбутнього вчителя у вирішенні цих проблем.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, сервіси «Moodle», «Google Meet», сайт електронного навчання УжНУ: <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проєктор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Галас А. М. Методика викладання української мови в класах із навчанням мовами національних меншин. Навчально-методичний посібник. Ужгород, 2023.
2. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.
3. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: посібник для студентів пед. університетів та інститутів / кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2011. 366 с.
4. Семенов О. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в

- системі професійної підготовки): монографія. Київ, 2007. 303 с.
5. Фідкевич О. Л., Снегірєва В. В., Бакуліна Н. В. Концепція моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти з навчанням мов корінних народів і національних меншин з урахуванням завдань європейської інтеграції України. Київ: Педагогічна думка, 2023. 44 с. Режим доступу: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2023/02/KONTSEPTSIYA_MODELI_BO_Fidkevych_Sniehirova_Bakulina_2023.pdf

Допоміжна література

1. Бабич Н. Лінгво-психологічні основи навчання і вивчення мови. Монографія. Чернівці: Рута, 2000. 175 с.
2. Бабич Н. Сучасні суспільно-політичні і психологічні мотиви вивчення української мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008. Вип. 3. С. 5–13.
3. Бакум З. П. Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2008. 338 с.
4. Бацевич Ф. Рідна мова: об'єктивність існування чи суб'єктивність вибору? *Світогляд*. 2008. № 2. С. 44–49.
5. Бацевич Ф. Синергетика рідної мови. *Українське мовознавство*. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2009. Вип. 39. С. 11–18.
6. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
7. Бергсасі А., Черничко С. Викладати як іноземну? Проблеми викладання української мови в школах з українською мовою навчання. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2012. Вип. 7. С. 11–16.
8. Бергсасі А., Черничко С. Українська мова у школах з угорською мовою навчання у соціолінгвістичному аспекті. *Українознавство*. 2005. № 4. С. 82–86.
9. Богданець-Білокаленко Н., Давидок Л. Генеза проблеми навчання української мови учнів 5–6 класів мовами навчання національних меншин в умовах багатомовної освіти: історія питання, сучасний стан і перспективи розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 2. С. 125–136.
10. Богданець-Білокаленко Н., Фідкевич О. Педагогічні умови реалізації рецептивної технології у контексті багатомовного навчання. *Acta Paedagogica Volynienses*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. № 2. С. 143–151.
11. Богданець-Білокаленко Н., Фідкевич О. Формувальне оцінювання у контексті багатомовної освіти. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 30–39.
12. Борисова Є. Е. Деякі освітні аспекти розвитку навчальних закладів з угорською мовою навчання на сучасному етапі. *Розвиток гуманітарного співробітництва в українсько-угорському прикордонному регіоні: аналіз, оцінки*: Матеріали міжнародного круглого столу, 26–27 січня 2011 року. Ужгород, 2011. URL: <http://centerkultur.xtreemhost.com/page/38>
13. Галас А. Т. Шевченко і лінгвоукраїнознавчий аспект у викладанні української мови в угорськомовних навчальних закладах. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія; Соціальні комунікації. Вип. 1 (31). Ужгород, 2014. С. 301–307.
14. Голуб Н., Горошкіна О. Методи дистанційного навчання української мови. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 4. С. 148–158.
15. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
16. Горошкіна О. Реалізація соціокультурного аспекту навчання української мови як іноземної. *Studia Ukrainica posnaniensia*, vol. V: 2017, pp. 37–44. URL: https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Studia_Ukrainica_Posnaniensia/Studia_Ukrainica_Posnaniensia-r2017-t5/Studia_Ukrainica_Posnaniensia-r2017-t5-s3

17. Державотворча й об'єднувальна функції української мови: реалії, здобутки, перспективи. Матеріали міжнародного науково-методичного семінару, 9–10 червня 2009 року, м. Ужгород, Україна. За ред. Ю. В. Герцога. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. 492 с.
18. Дороз В. Лінгвонародознавчий аспект роботи над українською лексикою у школах національних меншин. *Українська мова і література в школі*. 2004. № 1. С. 48–55.
19. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків: Вид. група «Основа», 2012. 176 с.
20. Кассен Б. Більше однієї мови / Пер. з фр. С. Желдак. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. 64 с.
21. Ковтюк І. Про питання перекладу з української мови на угорську і з угорської мови на українську. *Мовна освіта, двомовність, мовний ландшафт* [Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép]. Збірник статей дослідників Науково-дослідного центру ім. А. Годинки Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II / За ред. Марку А. та Гіреш-Ласлов К. Ужгород: Аутдор-Шарк, 2015. С. 45–68.
22. Коляджин Н. Про специфіку організації навчання української мови в угорськомовних школах. *Acta Beregsasiensis*. 2003. Vol. III. С. 76–81.
23. Кочан І. Методи викладання мови як іноземної: екскурс в історію. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. Вип. 12. С. 52–61.
24. Кочан І. Методика професора Г. Лозанова у вивченні української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. Вип. 11. С. 3–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Timvum_2015_11_3
25. Кочан І. Нові освітні технології в практиці викладання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008. Вип. 3. С. 14–20.
26. Кочан І. Нові освітні технології у викладанні української мови як іноземної. *Українська мова у світі*: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 6–7 листоп. 2014 р.). Львів, 2014. С. 49–60.
27. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник із методики викладання української мови. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. 306 с.
28. Кравець Л. Рідна мова в полікультурному середовищі. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. 2019. Випуск 50. С. 76–80. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkrnu_fil_2019_50_19.
29. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. 410 с.
30. Мазука Л. І. Мовна політика щодо освіти національних меншин в Україні. *Стратегічні пріоритети*. № 4. (29). 2013. С. 106–112.
31. Матвеева Н. Двомовність у світлі психолінгвістичних досліджень. *Дивослово*. 2018. № 11. С. 42–44.
32. Матвеева Н. Р. Поняття білінгвізму та диглосії в сучасному мовознавстві. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. Вип. 44. С. 228–232.
33. Матвеева Н. Р. Терміни «білінгвізм» і «диглосія» в соціолінгвістичній традиції. *Мовознавчий вісник*: зб. наук. праць. Черкаси, 2019. Вип. 26. С. 130–136.
34. Мацько Л. І., Кудіна Т. М. Мережевий навчально-методичний комплекс вивчення української мови як іноземної. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. № 2 (22). URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/415/397#>.
35. Методичні рекомендації з розвитку багатомовної освіти у навчальних закладах України. URL: <https://patrir.ro/wp-content/uploads/2019/04/Multilingual-education-in-Ukraine->

- %D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-
%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0
%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%9F%D0%90%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%A0.pdf
36. Михайловська Н. А., Фонарюк Т. І., Морараш А. К., Димашок Г. В., Рошка А. Р. Нова українська школа: методика навчання української мови в класах з навчанням румунською мовою закладів загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник. Чернівці: Букрек, 2019. 392 с.
  37. Пилип М. Проблеми вивчення української мови в школі з польською мовою навчання. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008. Вип. 3. С. 60–65.
  38. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. URL: https://nvk-liscey.at.ua/_ld/0/2_VTn.pdf
  39. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: посібник для студентів пед. університетів та інститутів / кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2011. 366 с.
  40. Процик І. Методи навчання мови як чужої. *Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych*. Lublin, 2012. Vol. VII. S. 119–128. URL: <https://journals.pan.pl/publication/107885/edition/93528/teka-polsko-ukrainskich-zwiazkow-kulturowych-2012-no-vii-br-methods-of-teaching-a-language-as-a-foreign-language?language=pl>
  41. Процик І. Психолінгвістичні аспекти засвоєння чужої мови (вікові особливості). *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2008. Вип. 3. С. 89–95.
  42. Радевич-Винницький Я. К. Двомовність в Україні: теорія, історія, мововживання: монографія. Київ-Дрогобич: Посвіт, 2011. 592 с.
  43. Радевич-Винницький Я. К. Лінгводидактичний аспект навчання української мови в ситуації двомовності. *Україна – освіта*. Збірник наукових праць НДІУ. Том XX. Київ, 2017. С. 157–175.
  44. Радевич-Винницький Я. К. Українознавчий аспект вивчення української мови у навчальних закладах з неукраїнською мовою навчання. *Україна – освіта*: зб. наук. праць НДІУ. Том XIII. Київ, 2007. С. 288–296. URL: <http://ndiu.org.ua/images/book/13.pdf>
  45. Романюк С. Методологічні засади підготовки підручників української мови для шкіл з навчанням мовами національних меншин. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. № 3 (326). 2019. С. 250–261.
  46. Романюк С. Сучасні засади навчання української мови в школах з навчанням мовами національних меншин. *Acta Paedagogica Volynienses*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. № 2. С. 143–151.
  47. Салберг Пасі. Фінські уроки 2.0: Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії. Пер. з англ. А. Р. Шиян. Харків: Вид-во «Ранок», 2017. 240 с.
  48. Самусенко О. М. Сучасні пошуки методів викладання української мови як іноземної. *Мовні і концептуальні картини світу*: зб. наук. праць. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2010. № 31. С. 245–249.
  49. Селіверстова Л. Лінгвістична та психологічна основа навчання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2007. Вип. 2. С. 8–13.
  50. Семенов О. Етнолінгводидактична культура педагога: Навч. посібник. Київ, Глухів: РВВ ГДПУ, 2006. 254 с.
  51. Словник-довідник з української лінгводидактики / За ред. М. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2003. 149 с.

52. Туркевич О. Методика викладання української мови як іноземної: розвиток науки і становлення терміна. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2009. Вип. 4. С. 137–145.
53. Туркевич О. Методика викладання української мови як іноземної: системна організація термінів. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. URL: <http://ena://ip.edu.ua>
54. Туркевич О. Розвиток методики викладання української мови як іноземної. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2011. № 11–12. С. 40–45.
55. Туркевич О. Терміни компетенція і компетентність в українській лінгводидактиці. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013. Вип. 8. С. 130–135.
56. Туркевич О. В. Терміни українська мова як іноземна – українська мова як друга – основні поняття лінгводидактики. *Збірник матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 6–7 листоп. 2014 р.). Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. С. 147–154.
57. Туркевич О. Термінологією методики викладання української мови як іноземної: структурно-семантичний підхід. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2010. № 676. С. 77–81.
58. Українська мова у світі: Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції. Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції, 25 червня; 6 листопада 2020 р. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 198 с.
59. Успішні практики багатомовної освіти в Україні / кол. авт., за ред. А. О. Панченкова. Київ: Ваіте, 134 с. URL: <file:///C:/Users/Hp/Downloads/476.pdf>
60. Фідкевич О., Богданець-Білооскаленко Н. Зміст і функції багатомовної комунікативної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти з навчанням мов національних меншин. *Український педагогічний журнал*. 2020. № 3. С. 66–74.
61. Хорошковська О. М. Теоретико-методичні засади навчання української мови і мовлення у школах I ступеня з мовами викладання національних меншин України: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2012. 160 с.
62. Цуркан М. Методика викладання української як іноземної на синхронному зрізі XXI століття: тенденції розвитку. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 1. (97). С. 97–102.
63. Черничко С. Напрямки мовної освіти України і угорськомовна освіта на Закарпатті. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42934373.pdf>
64. Черничко С. Соціолінгвістичний аспект вивчення українсько-угорських міжмовних контактів і освіта. *Мова й освіта на початку 21 століття*. Ужгород: ПоліПрінт, 2005. С. 153–165.
65. Черничко С. С. Ще раз про проблеми викладання української мови у школах з угорською мовою навчання. *Розвиток гуманітарного співробітництва в українсько-угорському прикордонному регіоні: аналіз, оцінки*: Матеріали міжнародного круглого столу, 26–27 січня 2011 року. Ужгород, 2001. URL: <http://centerkultur.xtreemhost.com/page/38>
66. Черничко С., Барань Є. Вивчення української мови у школах з угорською мовою навчання. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. праць. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013. Вип. 8. С. 72–78.

Законодавчі та інструктивно-методичні матеріали

1. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898). Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с. URL: http://www.khotiv-nvk.edu.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf
3. Закон України «Про національні меншини (спільноти) України» від 13.12.2020. № 2827-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text>
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року. № 463-IX. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 3051-IX від 11.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>
6. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
7. «Про застосування державної мови в освітньому процесі». Лист МОН від 17.09.2019 р. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/other/65639/>.
8. Концепція нової української школи. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». Сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Онлайн-курс «Викладання української мови в класах із навчанням мовами національних меншин» (розробники: Learning together, Міністерство освіти і науки України, Європейський Союз, міністерство закордонних справ Фінляндії, FCG, Edera). URL: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:Learning_Together+1+2021/about
2. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua> –
3. Вебсайт МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
4. Вебсайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Електронні версії підручників. URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>.
5. Український проект «Якість освіти». URL: <http://yakistosviti.com.ua/uk/Golovna>
6. Сайт видавництва «Дивослово». URL: <https://dyvoslovo.com.ua/>.
7. Путівник реформою НУШ: усе, що потрібно знати вчителю. Освіторія. URL: <https://osvitoria.media/experience/putivnyk-reformoyunush-use-shho-potribno-znaty-vchytelyu/>.
8. Всеосвіта – Національна освітня платформа. URL: <https://vseosvita.ua/>